

L'ESPIRITUALITAT DE SANT FRANCESC EN SANTA ISABEL D'HONGRIA

ENRIC EMO

Sant Francesc i Santa Isabel són contemporanis. Sant Francesc neix l'any 1182 i mor el 1226 a l'edat de quaranta-quatre anys. Santa Isabel neix el 1207 i mor el 1231 als vint-i-quatre anys.

Hi ha moltes coincidències rellevants en els fets i l'espiritualitat de Sant Francesc i de Santa Isabel. Veurem con Santa Isabel rebé la influència dels franciscans als qui ajudà a establir-se a Turíngia.

Santa Isabel fou una de les primeres santes de la família franciscana, inclosos homes i dones. El papa Gregori IX la canonitzà, després de Sant Francesc i Sant Antoni de Pàdua. Només havien transcorregut quatre anys des de la mort d'Isabel i abans de la canonització el poble ja la venerava espontàniament.

Cadascun dels dos sants, Francesc i Isabel, té un entorn social determinat que lògicament introdueix diferències en les seves respectives vides. Els dos provenen d'un estament ric i privilegiat. Sant Francesc és fill d'un mercader ric, no pas noble, en el context de la revolució de les comunes a Itàlia que pregonava la igualtat, encara que desvirtuada perquè els rics ho eren molt més que els pobres. Aquest moviment arrabassà privilegis de naixença als nobles, perquè ja no es requeriria ser-ne per governar les ciutats.

En canvi, Santa Isabel és filla de rei i esposa del gran compte quasi sobirà de Turíngia, territori que pertanyia a l'Imperi Romanogermànic. Simplificant, l'Imperi abastava les actuals Alemanya, Àustria, Bèlgica i els Països Baixos. Turíngia era un dels territoris governats per ducs o equivalents –com el gran comte– que eren els aristòcrates de més dignitat de l'Imperi.

L'emperador no governava directament els seus feus. Sovint els ducs feien la guerra a l'emperador. Així doncs, Santa Isabel pertany a un entorn on, a més de la riquesa, privilegia l'honor, l'orgull d'estirp i el poder.

Tanmateix, sota les diferències hi ha una experiència i una espiritualitat compartida. Veiem diversos fets i valors de St. Francesc que també es donen en Santa Isabel:

Sant Francesc respecta i atén la diversitat de situacions de vida: fundació de l'OFS. Vida penitencial

Sant Francesc funda els germans de la penitència, l'Orde Franciscà Seglar. Els primers seglars, després d'escoltar la prèdica del sant, volien seguir-lo, però eren dones i homes casats o en altres circumstàncies. St. Francesc els hi va demanar de no abandonar les seves cases i pobles i els donà una forma de vida específica per viure l'evangeli des de la seva condició seglar¹.

Santa Isabel viu l'evangeli intensament com a seglar i penitent. Primer com a promesa del gran compte de Turíngia. Després, dins d'un matrimoni cristià feliç, ple d'amor i respecte entre els cònjuges. Sabem que a la santa li agradava arreglar-se quan el seu marit tornava d'un viatge. Marit i muller compartien la devoció cristiana. El marit, el gran Comte Lluís, comprenia i acceptava l'exigència de vida de la seva dona. Un fet notable és que en aquella època el matrimoni no era ben vist com a camí de santedat. Els ideals eren la virginitat, el martiri o la vida monacal. En la butlla de canonització, el Papa Gregori IX farà constar la novetat que suposava el fet del matrimoni de la santa.

En aquest punt cal remarcar que Santa Isabel fou germana de la penitència, nom que llavors prenién els franciscans seglars. Aquesta condició de vegades ha estat discutida. El seu director espiritual, Conrad de Marburg, no era franciscà. Li fou suggerit per l'Església, que volia tenir cura de la seva vocació com a persona de rang reial. Cal tenir present que en aquella època els franciscans eren contraris a exercir de directors espirituals.

Però molts fets, escrits i testimonis avalen el franciscanisme d'Isabel. Resumidament, ella i el seu marit cediren una cape-

lla als primers franciscans que arribaren a Turíngia i que era prop del seu castell. Abans de ser dirigida per Conrad, Isabel es relacionà amb els frares menors i seguí la seva predicació. Diversos testimonis relaten que va professar prenent l'hàbit gris dels germans de la penitència i que després el duria. La santa posà sota l'advocació de Sant Francesc l'hospital que fundà a Marburg. Des del segle XIII la tradició franciscana l'ha considerat sempre una de las seves santes més rellevats, patrona del Terç Orde Regular i del Seglar. I per acabar, consta que Sant Francesc va regalar a Isabel un seu mantell atenent el suggeriment del Cardenal Hugolí, protector dels franciscans i després Papa Gregori IX. La història del suggeriment i del mantell està ben documentada i avui la relíquia es custodia al convent dels caputxins de París.

Santa Isabel va seguir la predicació dels frares franciscans al poble: la penitència entesa com abandó de la vida mundana, la pregària, la mortificació i les obres de misericòrdia, aspectes tots ells molt presents a la vida de la santa.

1. Anònim de Perusa 41; Floretes Capítol XVI.

Sant Francesc ven els teixits luxosos del pare en benefici dels pobres

Sant Francesc ven els cars teixits amb què comerciava el seu pare per reconstruir l'església de Sant Damià i donar els diners als pobres².

Santa Isabel, regent del seu marit que es troba de viatge, obre els graners de la cort per alimentar el poble afamat. Quan encara és a la cort, posa una tenda sota del seu castell per atendre els desvalguts. Ven les joies i vestits de la seva propietat i dona els diners als pobres. Els alimenta. Fila llana per vendre-la i donar els diners als necessitats.

El pare denunciarà a Sant Francesc davant del Bisbe d'Assís i el sant deixarà la seva família i es posarà sota la protecció de l'Església³. A la mort del marit, la cort expulsarà Isabel. La seva conducta resultava escandalosa per contrast amb els

2. 1Cel 8 i 14; Llegenda dels Tres Companys 19-20.

3. 1Cel 8 i 14; Llegenda dels Tres Companys 19-20.

privilegis i l'acumulació de patrimoni dels senyors de l'època. Santa Isabel, voluntàriament, no vol tornar a la cort del seu pare on és princesa. Els dos sants escolliran deixar els privilegis anteriors i fer-se pobres.

Sant Francesc surt de la família rica per seguir Déu en la pobresa i la minoritat

Hem vist com la denúncia del pare desencadena que el sant es posi sota la protecció del Bisbe i abandoni definitivament la seva família per continuar el seu camí de seguiment del Crist sense impediments. Sant Francesc s'acollirà a la santa pobresa que l'igualava als més petits i pobres⁴. Treballarà amb les mans per subsistir⁵.

A l'opulenta cort de Turíngia, com a gran comtessa, Santa Isabel és austera. Vesteix amb senzillesa, atén processons descalça i públicament posarà la seva corona als

4. 2Cel 55 i 87.

5. 1Regla 7, 1-9; Testament 20.

peus del Crist crucificat, humilment i en un acte de fe, no volent ostentar una dignitat del món que no és res davant del Crist.

Quan la cort l'expulsa –encara que hi ha biografies que defensen que Santa Isabel va marxar voluntàriament– la santa es troba al carrer sense res. Peregrina amb els seus fills d'un lloc per estar-se a un altre: l'estable d'una fonda, la casa d'un home que la maltracta. Demana almoïna. Per pròpia voluntat, no es refugia a la cort del seu pare, el rei d'Hongria. Quan el pare li envia un noble important per endur-se-la de tornada al seu país, ella no voldrà. El noble s'escandalitza en veure-la filar perquè aquesta tasca humil no s'escau a la filla d'un rei. Més endavant, el pare de la santa i Conrad de Marburg amb el suport de l'Església, aconseguiran que se li torni la dot. Era una quantiosa suma de diners. La santa repartirà una part als pobres i amb l'altra construirà hospitals per atendre els desvalguts.

A l'hospital de Marburg viurà una vida molt senzilla, per exemple habita una casa molt humil com la de la gent corrent de l'època. Atendrà personalment els malalts, especialment els més repugnants. Els nens li diran mare. Cuinarà, fregarà plats i cosirà, desatenent a les serventes que li demanaven que no ho fes.

L'atenció als pobres, malalts i desvalguts en els que veu el Crist, es basarà en l'amor però també en la intel·ligència. Quan era gran comtessa en temps de crisi ja havia repartit eines entre el poble, ja que valia més una canya de pescar que un peix. Fora de la cort estructurarà la misericòrdia en hospitals i fundarà un grup de dones penitents que en tindran cura.

En la minoritat, Francesc i Isabel segueixen el Crist. Tal com ens diu Sant Pau a Filipencs 2,6: "Ell, [Jesús] que era de condició divina, no es volgué guardar gelosament la seva igualtat amb Déu, sinó que es va fer no res".

Sant Francesc té cura dels leprosos

Sant Francesc es troba amb els leprosos i els besa a la boca⁶. Ens diu que aquests malalts abans li feien fàstic però després li produïen un sentiment de dolçor⁷. Sant Francesc es dedica a cuidar dels leprosos i així ho demanarà als frares menors⁸.

Santa Isabel allitarà un malalt al seu jaç. Ja vídua i fora de la cort, fundarà hospitals. Ella mateixa atendrà i rentarà els malalts més repugnants.

Sant Francesc porta l'Evangelí a la vida i la vida a l'Evangelí

El nostre sant vol seguir el Crist de manera literal, segons l'Evangelí⁹. Els seus valors són els del Crist.

A Marc 8,34-35 diu Jesús: "Si algú vol venir amb mi, que es negui a ell mateix, que prengui la seva creu i que em segueixi. Qui vulgui salvar la seva vida, la perdrà, però el qui la perdi per mi i per l'evangelí, la salvarà".

I a Mateu 16,21 Jesús explica a l'home ric que vol la perfecció: "Si vols ser perfecte, ves, ven tot el que tens i dona-ho als pobres, i tindràs un tresor al cel. Després vine i segueix-me."

Santa Isabel, com Sant Francesc, complirà aquests ideals evangèlics. De ben jove anirà progressant en el despulament interior i exterior, espiritual i material, fins arribar a negar-se ella mateixa i donar la vida, en el sentit de dedicar-la completament al Senyor i als desvalguts. La santa donarà tots els béns i la seva vida als pobres i malalts.

En la resta d'epígrafs veurem com la vida de la santa s'ajusta a l'Evangelí.

6. 2Cel 9.

7. Testament 1-3.

8. Sant Bonaventura, Llegendes Major 1, 6; 1Cel 103; Espill de Perfecció 44.

9. Testament 14-15.

Fraternitat

Sant Francesc viu en fraternitat, entre germans, a la manera del Crist i els deixebles¹⁰.

Santa Isabel també forma una fraternitat amb les seves dames, serventes i companyes. També viurà en fraternitat fora de la cort i als hospitals fundats per ella. Moltes de les seves companyes de la cort la seguiran.

De primer, les germanes professaren prometent obediència a Conrad de Marburg que esdevingué visitador de la fraternitat. Era una forma admesa d'ingrés a l'orde de la penitència. Els visitadors no calia que fossin franciscans. Més endavant, amb l'expulsió de la cort, Santa Isabel i les germanes faran una professió solemne a la capella dels franciscans, prop del castell de Wartburg, la mateixa que els havia cedit, posant les mans sobre l'altar i prenent l'hàbit gris de penitent. Aquesta era una altra forma de fer la professió en aquell temps.

10. Testament 14 ; 1Regla 2.

Pregària i a l'ensems, vida activa

Sant Francesc és un home de pregària profunda i constant¹¹. Al convent, de camí i en els eremitoris dedicats a la contemplació¹². Però també és un home d'acció que predica¹³, té cura dels leprosos¹⁴ i posa pau quan hi ha disputes¹⁵.

Com Sant Francesc, Santa Isabel és una dona de pregària. Casada, es lleva del llit durant la nit per pregar. Els testimonis que la conegueren expliquen diversos episodis d'intensa pregària en què la santa passava del plor a l'alegria en contemplació del Senyor. També pregava pels altres. Es coneixen casos de conversió per la seva pregària, com el d'un jove que li va demanar que pregués per ell. Arribà un moment que el noi li va suplicar que no pregués més, car sentia una escalfor que el cremava per dins.

Diuen que quan acabava de pregar el seu rostre irradiava una resplendor meravellosa. Les seves companyes donen testimoni d'episodis místics. Li van sentir dir coses com: "Si Tu, Senyor, vols estar amb mi, jo estaré amb Tu i no em separaré mai de Tu".

Però Santa Isabel no volgué recloure's en la clausura d'un monestir. Dugué una vida activa, amb les seves germanes de fraternitat, consagrada als pobres i malalts abans i després de la fundació dels seus hospitals.

Sant Francesc fou un promotor de pau

Coneixem episodis de pacificació, per exemple aquell en què Sant Francesc negocià la pau entre el bisbe i el podestà

11. Carta a tots els Fidels, segona redacció 21.

12. 2Cel 98.

13. 1Cel 55; Llegendes de Perusa 108; Llegendes Major 12,2.

14. 1Cel 17.

15. 2Cel 89.

d'Assís que estaven enfrontats¹⁶ o la seva marxa del campament dels croats per parlar amb l'enemic, el soldà¹⁷.

De santa Isabel no ens consten episodis semblants. Però fou una gran defensora de la justícia, requisit d'una pau veritable. Per exemple, a la cort es negava a menjar cap aliment que no tingués la garantia que no havia estat obtingut per la força o amb males arts, com era freqüent a l'Europa medieval. També la cura del poble en moments de crisi o l'atenció als pobres malalts és justícia predicada per Jesús quan ens parla del judici final.

La Perfecta Alegria

La paciència i l'alegria en les tribulacions, fruit d'un gran despullament i de l'amor de Déu, és característica de Sant Francesc¹⁸.

Santa Isabel exerceix l'alegria. Per exemple, quan fa cantar un *Te Deum* després de quedar-se sense béns i abandonada, expulsada de la cort. O quan suporta el menyspreu dels vilatans. S'explica que, pobra en els carrers d'Eisenach, es creua amb una dona a la que havia ajudat. Aquesta dona la llença al fang i Santa Isabel sent la perfecta alegria. Quan era insultada i menyspreada pels nobles de la cort que la tractaven d'estúpida i boja o li censuraven que havia oblidat el marit ben aviat després de la seva mort, ella s'ho prenia amb paciència i alegria.

Les seves serventes, en realitat germanes, expliquen la joia i la pau que desprenia Isabel. I narren que de vegades plorava serenament. També, que després de donar diners als pobres els deia que havien de fer feliços els homes i a continuació els oferir cervesa. Les serventes afirmen que

la gerra de cervesa no es buidava per més que n'aboqués. És aquest el miracle que elles relaten.

Isabel, amant esposa del seu marit, santificant el matrimoni. Enamorada del Senyor. Donada als pobres i malalts que estimava de tot cor. Seguidora de l'Evangeli. Plena d'espiritualitat franciscana. Valenta fins a configurar una forma de vida femenina activa desconeguda fins llavors per l'Església. No és en va la patrona del Terç Orde Regular i Seglar.

Fonts:

- *San Francisco de Asís. Escritos – Biografías – Documentos de la Época*, BAC 399.
- "Declaraciones de las cuatro sirvientas" a *Santa Isabel de Hungría*, SALVADOR CABOT ROSELLÓ, Ed. Franciscanas TOR 2006, p. 253-276.
- *La leyenda de Oro para cada día del año. Vidas de todos los Santos que venera la Iglesia*, ANÒNIM, revisat pels Pares de la Companyia de Jesús.
- *Hemos Creído en el Amor*, Carta con motivo del VIII Centenario del Nacimiento de Santa Isabel Princesa de Hungría (1207 – 2007); Fr. Ilija Živkovic, TOR Ministro General, Encarnación Del Pozo, OFS Ministra General; Sr. Anisia Schneider, OFS President CFI – TOR.

16. Llegendes de Perusa 84.

17. Floretes 24.

18. 2Cel 125; Lloances al Déu Altíssim 4; Floretes 8.

